

Analiza IKT sektora 2020-2021

Osnovni podaci

Broj privrednih društava u IKT sektoru Republike Srpske u 2022. je bilo 536 privrednih društava a u 2021. bilo ih je 450.

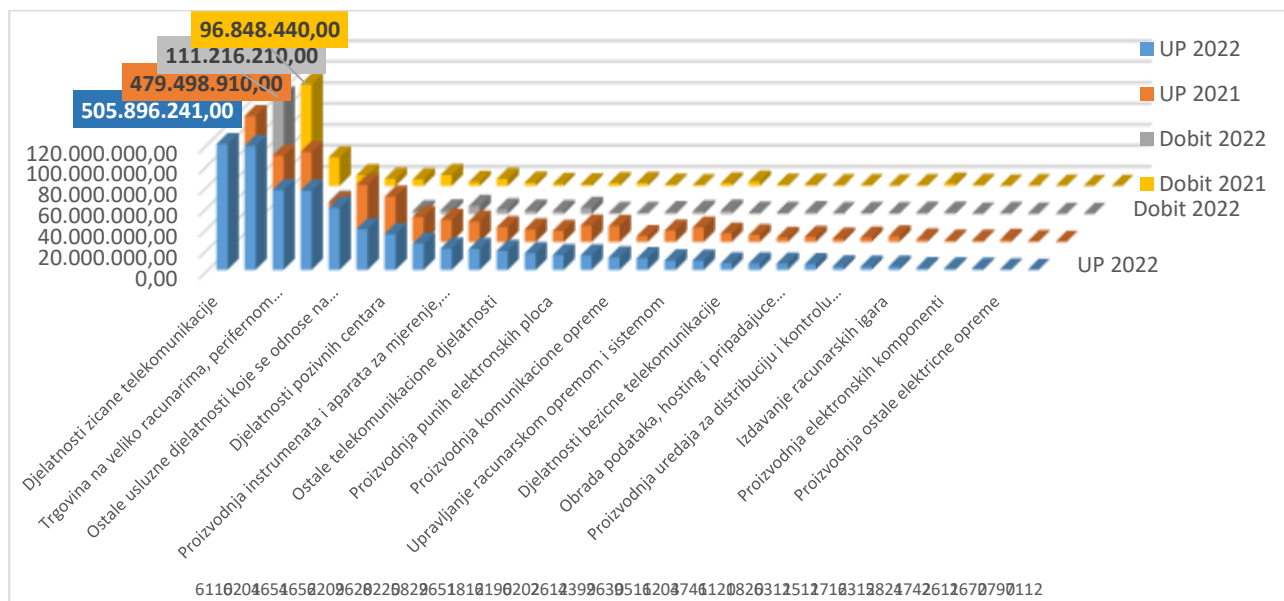
Broj zaposlenih je u 2022. godini bio 6.731 a u 2021. godini je bio 6.160 što predstavlja iracionalni pad uz napomene koje ćemo navesti u nastavku. Međutim za obuhvaćeni broj privrednih društava iz 2022. godine je došlo do povećanja zaposlenih za 571, što je 6,25%.

Finansijski makroekonomski pokazatelji

Ukupan prihod svih kompanija u sektoru IKT za 2021. godinu je 984.357.850,00KM, u 2022. godini je bio 1.112.813.474,00KM i niži je u odnosu na 2018. godinu kada je iznosio 1.157.838.260,00KM.

U istim periodima neto dobit koju bilježe ove kompanije je u 2021. godini 161.256.093,00KM, u 2022. godini 184.398.126,00KM a u 2018. godini je bila 102.884.165,00KM i u očiglednom je trendu rast. Vrlo je značajno poređenje pokazatelja ukupnog prometa, dobiti i gubitka u 2022/2021 gdje se uočava da dobit u prosjeku predstavlja preko 20,25% ukupnog prihoda uz povećanje gubitka 5,8% što je preko 12,47% bolji rezultat za ove kompanije.

U odnosu na poslovanje privrede Republike Srpske za 2022. godinu IKT sektor je zaradio oko 3,7% ukupnog prometa RS i preko 6,99% ukupne ostvarene dobiti. Došlo je do blagog smanjenja ukupnog prometa i dobiti u odnosu na rezultat cijele Republike Srpske.

	KAPITAL 2021/2022	UKUPNI PRIHODI 2021/2022	UKUPNI RASHODI 2021/2022	Neto Dobit 2021/2022	Neto Gubitak 2021/2022	Radnici/M 2021/2022
2021	943.027.818,00	984.357.850,00	807.096.662,00	161.256.093,00	2.784.242,00	6.159,67
2022	1.030.814.409,00	1.112.813.474,00	913.399.426,00	184.398.126,30	6.461.561,00	6.730,98
2022/2021	9,31%	13,05%	13,17%	14,35%	132,08%	6,25%

Ovaj sektor je poznato kao sektor sa velikim ili najvećim primanjima zaposlenih na osnovu rada tako da je i porast obaveze za zarade i naknade zarada povećan za 23,9% u periodu 2021/2022.

Rast i zadržavanje trenda razvoja poslovnih aktivnosti u pojedinačnim IKT kompanijama je najviše izražen zadržavanjem stručnih kadrova kroz povećanje plata i to u uslovima svjetske ekonomske krize. Drugi osnov za pozitivne i rastuće finansijske pokazatelje jeste razvoj novih usluga, novih proizvoda i digitalno poslovanje u drugim sektorima koje su nametnuli globalni tržišni razlozi kao i prisustvo na stranim tržištima sa ostvarenim inostranim prihodom preko 55%. Ovo pokazuje porast svjetske konkurencije u IKT sektoru kroz investiranje za poslove u inostranstvu koje će raditi naši stručnjaci i koji će biti zaposleni u našoj državi.

Primjetan je pad prihoda od prodaje proizvoda na domaćem tržištu u iznosu od 14,66% u odnosu na 2021. godinu dok je za oko 5% povećan prihod na inostranom tržištu.

Ono što je simptomatično je da su prihodi od prodaje proizvoda povezanim pravnim licima u 2022. godini iznosili 30,85% ukupnog prometa i u skladu je sa preporukama granskog udruženja za IKT u vezi sa masovnom pojavom samostalnih preduzetnika u IKT sektoru koje narušava regularnu fluktuaciju radne snage i dolazaka stranih investicija u Republiku Srpsku i BiH.

Uočavamo da se usluge WEB hostinga u odnosu na prethodnu godinu povećale preko 20% što je u skladu sa trendom razvoja digitalizacije usluga i komercijalizacije poslovanja putem WEB platformi. Aktivnosti na promociji i funkcionalnostima domaćih Cloud sistema i drugih IKT sistema nešto što treba da se pomoviše i bolje koristi. Značajni su novi trendovi koji podstiču e-Trgovinu i koji digitalizuju poslovne procese velikih sistema uključujući i partnersku mrežu. Zato je inicijativa za uspostavljanje digitalnog potpisa i digitalnog pečata veoma bitna da se realizuje u što kraćem periodu.

Najveće investicije ovog sektora se vrše u oblasti investiranja u nekretnine, uređivanje i dizajniranje postojećih prostora za obavljanje djelatnosti u cilju povećanja standarda i uslova rada zaposlenih. Značajno povećanje je za period 2021/2022 uvećano za investicione nekretnine 15,53% dok su ulaganja na tuđim nekretninama, postojenjima i opremi povećana na 36,57%. Ova dva pokazatelja možemo čak i zbrojiti i oni iznose preko 50% svih investicija IKT kompanija.

Ako pogledamo razvoj novih proizvoda i rješenja, plasman proizvoda i rješenja, investicije u nekretnine, opremu i drugo i pokazatelje povećanja zarada zaposlenih onda se lako dolazi do formule do uspjeha ovih kompanija.

U odnosu na prethodnu godinu, gdje je ovaj trend bio u padu, trgovina na malo telekomunikacionom opremom u specijalizovanim prodavnicama, trgovina na malo računarima, perifernim jedinicama i softverom u specijalizovanim prodavnicama ali i djelatnost bežičnih telekomunikacija je uvećana duplo.

Najprofitabilnije djelatnosti

Kada posmatramo djelatnosti koje su najviše porasle u periodu 2021/2022 godina po osnovu povećanja dobiti onda su to sledeće djelatnosti:

1. Djelatnosti bežične telekomunikacije
2. Računarsko programiranje
3. Trgovina na veliko računarima, perifernom opremom i softverom
4. Trgovina na veliko elektronskim i telekomunikacionim dijelovima i opremom
5. Ostale uslužne djelatnosti koje se odnose na informacione tehnologije i računare i savjetovanja
6. Proizvodnja računara i periferne opreme
7. Djelatnosti pozivnih centara
8. Izdavanje ostalog softvera

Zahtjevi IKT kompanija – regulativa i drugo

Gransko udruženje kroz svoje redovne aktivnosti prati poslovanje IKT sektora i prema zahtjevima kompanija pokušava da u partnerskom odnosu da sa Vladom RS i nadležnim ministarstvima poboljša ambijent za uspješno poslovanje te da ministarstva prihvate potpuno nove globalne uslove poslovanja ovih kompanija. Isto tako je imperativ na povezivanju i razmjeni znanja stručnjaka koji rade u tim kompanijama jer se radi o sektoru koji prati najnovije svjetske trendove i razvoj informaciono-komunikacionih tehnologija.

U međuvremenu, došlo je do formiranja Agencije za informaciono-komunikacione tehnologije i formiran je prvi NTP (Naučno-tehnološki park) u Banjaluci koji je u izgradnji.

Velika su očekivanja IKT sektora od Digitalnih inovacionih HUB-ova i implementacije postojećih i razvoja inovativnih novih rješenja za digitalnu transformaciju privrede RS.

Zanimljivo je da su dugoročni krediti u zemlji smanjeni za >15% a da su dugoročni krediti u inostranstvu povećani za 27% što je skoro 45% orijentacije na druge zemlje i banke za dobijanje kreditnih sredstava!

Najznačajnije inicijative sektora IKT se odnose na masovnije uključivanje domaćih IKT kompanija u procesima digitalizacije i digitalne transformacije u drugim sektorima uz primjenu i razvoj softverskih i sistemskih poslovnih sistema za koje oni imaju ekspertizu. Iz navedenih razloga su bitna strateška opredjeljenja Vlade RS kao i zakonska i podzakonska akta koja regulišu:

1. Značaj visokog obrazovanja i nedostatak kvalifikovanih stručnjaka za potrebe IKT sektora

2. Realizacija zadataka iz Strategije MNRVOID 2023- 2029
3. Javno-privatno partnerstvo za pravljenje državnog DATA centra
4. Interoperabilnost podataka i povezivanje izvora podataka iz svih institucija
5. Ulaganje u telekomunikacionu infrastrukturu sa ciljem obezbjeđivanja potpunog funkcionisanja digitalnih sistema te ravnomjernog pristupa u urbanim i ruralnim područjima, školama, zbog potrebe realizacije projekata digitalne transformacije u poljoprivredi i turizmu i dr., širokopojasnoj mreži Internet sa minimalnim brzinama >100Mbps
6. Da se sistemski i statistički prati IKT sektor kao posebna industrijska grana – inicijativa poslata RZSRS
7. Potpuna realizacija digitalizacije svih servisa i uspostavljanje eUprave, digitalizacija Javne uprave i investiranje 100 miliona KM za implementaciju digitalnih servisa koje treba završiti uz izgradnju Data Centra RS – putem javno-privatnog partnerstva
8. Prihvatanje zahtjeva IKT sektora za izmjenu nastavnih planova na fakultetima i srednjim školama
9. Praćenje evropske digitalne agende i digitanog kompasa uz primjenu 4 osnovna zahtjeva koja su tu jasno i precizno definisana
10. Digitalni potpis i digitalni pečat
11. Podrška radu DIH – digitalnog inovacionog HUB-a
12. Razvoj stručne prakse studenata kroz sistemsku podršku i saradnju sa IKT kompanijama
13. Novim zakonskim rješenjem regulisati nepotrebno plaćanje visokih iznosa za doprinose radnika po osnovu ostvarenih plata i zarada koje su daleko iznad primanja u drugim sektorima i sprečavanje zaobilaženja plaćanja ovih obaveza osnivanjem preduzetničkih djelatnosti
14. Zakon o podsticajima za IKT sektor iz MNRVOID treba da prati zahtjeve i potrebe IKT kompanija a one ne traže podsticaje već da se takva sredstva usmjere u pravcu podsticaja i sufinansiranja digitalizacije ostalih sektora privrede sa ciljem implementacije rješenja koja imaju da im ponude IKT kompanije

Izvozne aktivnosti

Sve IKT kompanije koje posluju sa inostranstvom su oslobođene plaćanja indirektnih poreza – PDV-a.

U svojim finansijskim bilansima i stanjima uspjeha u izvozu najčešće ovaj podatak ne prikazuju sa realnim finansijskim pokazateljima iz različitih razloga. Postoje IKT kompanije koje 100% svoj promet vrše na stanim tržištima a u podacima za izvoz ne prikazuju te vrijednosti.

Neki pokazatelji su dati u tabeli ispod:

Prihodi od prodaje učinaka na inostranom tržištu	
2022. g.	2021. g.
102.787.005,00	66.275.620,00
55,09%	Povećanje

36.511.385,00

Razlika

U finansijskim izvještajima ovaj prihod je udvostručen i povećanje je za 55,09% veće u odnosu na 2021. godinu. Povećanje troškova bruto plata i bruto naknada plata je za 23,90% uvećano u odnosu na isti period prethodne godine.

Kratki zaključak

Ovaj sektor privrede će i u narednom periodu imati najveće plate za zaposlene, ogromnu potražnju za stručnim kadrovima, zahtjeve za kvalitetnim visokim obrazovanjem, podrškom razvoju startup zajednice i bez obzira što svjetska ekonomska kriza dovodi do neminovnog pada aktivnosti i poslova za ovaj sektor. Za ovo postoji jednostavan razlog a to je da je ovo privlačan i atraktivan sektor za najveće investitore u cijelom svijetu. Mi trebamo da budemo svjesni činjenice da određenim opravdanim ustupcima, boljim poslovnim ophođenjem državne administracije, otklanjanjem barijera i reorganizacijom kontrolnih organa ovom sektoru možemo nazad vratiti ogromna finansijska sredstva u lokalne i državne budžete jer se radi o globalnim razmjerama povezivanja i najvećim poslovima na svjetskom tržištu. Ni jedan posao energetske efikasnosti, eMobilnosti, eTrgovine i slično nije značajnije u direktnoj zavisnosti kao što je to sa IKT sektorom.

Značajno je naglasiti da su lideri poslovanja u ovom sektoru stručnjaci mlađe starosne dobi, u prosjeku do 40 godina, a iza njih se nalaze najveći svjetski investitori koji zbog tradicionalnih vrijednosti našeg podneblja tragaju za novim mladim i školovanim stručnjacima. Oni će u budućnosti biti lideri mnogih drugih ekonomskih i društvenih promjena jednostavno drugom poslovnom etikom i međunarodnim iskustvom. Pitanje je da li želimo njihova znanja da iskoristimo za potrebe domaće privrede, da rade i žive ovdje ili želimo da rade ovdje ali za strane kompanije i razvijaju njihovu privredu s obzirom da njihov posao može da se završi i online bez potrebe postojanja prostorija za rad? Mislamo da trebaju da rade ovdje i što više doprinose i razvijaju našu privredu.

Sekretar granskog udruženja za IKT

Slobodan M. Dragičević, dipl.ing.